

Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» τῆς Δύσεως καὶ ὁ Οἰκουμενισμὸς¹

Ἀρχιμανδρίτου Νικοδήμου,

ἡγουμένου Ἱεραῶς Μονῆς Παναγίας Χρυσοποδαριτίσσης - Νεζερώων,
(250 08 Πάτραι)

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οἱ συνέπειες τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως ἦσαν ὀλέθριες διὰ τὸν Χριστιανισμὸ τῆς Δύσεως. Ἡ Δυτικὴ Ἐκκλησία² ἐδιώχθη ἀπηνῶς, καὶ χίλια περίπου μοναστήρια ἐξηφανίσθησαν μεταξύ τῶν ἐτῶν 1789-1815³. Γι' αὐτὸ οἱ περισσότεροι ἐκπρόσωποι τοῦ Ρωμαιοκαθολισμοῦ ἐτάχθησαν ὑπὲρ τῆς ἐνισχύσεως τῆς ὀργανωτικότητος τῆς Ἐκκλησίας τῶν πρὸς ἀντιμετώπισι τῆς πολιτειακῆς ἀπειλῆς. Δηλαδή ἀντέταξαν εἰς τὴν καλῶς ὀργανωμένη ἐχθρική πολιτεία μίαν ἐξ ἴσου καλῶς ὀργανωμένη ἐκκλησιαστικὴ διοίκησι, πολέμησαν τὸν κόσμον μὲ τὰ ἴδια του τὰ ὄπλα, προσηρμόσθησαν εἰς τὶς κοσμικὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐποχῆς τῶν, διὰ νὰ διασώσουν τὴν Ἐκκλησία, ὡς ἐνόμιζον· ἀλλὰ τοῦτο εἶχε ὡς ἀποτέλεσμα νὰ ὀδηγήσουν τοὺς πιστοὺς εἰς μίαν ἐκκοσμικευμένην περὶ Ἐκκλησίας ἀντίληψιν.

Οἱ Χριστιανοὶ τῆς Δύσεως ἐνόμισαν πλέον ὅτι Ἐκκλησία εἶναι μία εὐρυθμὸς καὶ πειθαρχημένη ζωὴ, ἀτομικὴ καὶ συλλογικὴ, καὶ ἀδιαφόρησαν διὰ τὴν ἀποκάλυψιν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὸ δόγμα τῆς Ἐκκλησίας καὶ διὰ τὴν ἀπόλυτον ἐξάρτησιν τῆς ζωῆς ἀπὸ τὴν ὁμολογίαν τῆς πίστεως. Ἄμεσος συνέπεια τῆς περιφρονήσεως τῶν δογμάτων εἶναι ἡ παραμέλησις τῆς λειτουργικῆς ζωῆς τῶν πιστῶν καὶ ἡ ἐπικέντρωσις τοῦ ἐνδιαφέροντος αὐτῶν εἰς τὸν ἠθικισμὸν⁴.

Ὁ κληρὸς καὶ ὁ λαὸς τῆς μετεπαναστατικῆς Γαλλίας, καὶ τῆς Δύσεως γενικῶς, ἐλάμβανε τὴν μὸρφωσί του ἀπὸ τοὺς Ἰησοῦϊτας, οἱ ὅποιοι τὸν ἐδίδασκον ὅτι πρέπει νὰ ἐπιμένη κυρίως εἰς ἠθικὰς καὶ τυπολατρικὰς ὑποχρεώσεις προσωπικῆς εὐσεβείας.

Παραλλήλως, ὅμως, ἡ ἐνοριακὴ εὐσέβεια, προσπαθοῦσα νὰ καλύψῃ τὰ κενὰ, ὅπου ἐδημιουργοῦσε ἡ ἰησοῦϊτικὴ ἀγωγή, ἐφεῦρε νέους τρόπους εὐσεβείας, ἀνεξαρτήτους τῆς ἱεραῶς παραδόσεως καὶ τῶν δογμάτων τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως τὴν ὑπερέξαρον τῆς τιμῆς τοῦ ἁγίου Ἰωσήφ τοῦ Μνήστορος, τὴν πλήρη συναισθηματισμοῦ λατρεία τῆς «ἱεραῶς καρδίας» τοῦ Ἰησοῦ, ἢ, ὡς ἀποκορύφωσι ὄλων, τὴν Τελετὴ τῆς «Ἁγίας Δωρεᾶς»⁵. Ὁ λαὸς, ἔστω καὶ ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς αἰρέσεως, ἔσπευδε διψασμένος εἰς τὴν ἀναζήτησιν τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ οἱ ἡγέται τῆς Ἐκκλησίας του, ἀποβλέποντες εἰς τὴν εὐκόλον λύσιν, τοῦ προ-

¹ Εἰσήγησις ἐκφωνηθεῖσα εἰς τὸ Διορθόδοξο Θεολογικὸ Συνέδριον: «Οἰκουμενισμὸς. (Γένεσις-Προσδοκίαι-Διαψεύσεις)», τὸ ὅποιον διωργανώθη εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, τὴν 20-24 Σεπτεμβρίου 2004, ὑπὸ τῆς «Ἐταιρείας Ὁρθοδόξων Σπουδῶν».

² Σημειωτέον ὅτι οἱ ὄροι: Ἐκκλησία, μητροπολίτης, ἐπίσκοπος, ἱερεὺς, θεία Λειτουργία, ἱερά Μυστήρια, κτλ, οἱ ἀναφερόμενοι εἰς τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς, μόνον ψιλῶ ὀνόματι χρησιμοποιοῦνται εἰς τὴν παροῦσαν εἰσήγησιν.

³ Πρβλ. «Un pionnier: Dom Lambert Beauduin (1873-1960)»-«Ἐνας σκαπανεὺς: ὁ κῦρ Lambert Beauduin», ἔκδ. Chevetogne, Βέλγιο 2001, σ. 57.

⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 67.

⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 63.

σέφεραν ἀφειδῶς «εὐσεβεῖς» τελετάς, ἀνεξαρτήτους μὲν τῶν δογμάτων τῆς πίστεως, πλουσίας ὁμως εἰς συναισθηματισμούς καὶ ἐντυπώσεις, βαυκαλιζόμενοι ὅτι ἡ ἐφήμερος συγκινησιακὴ φόρτισις θὰ ἀναπληρώσῃ τὴν ἐκ τῆς ἐκκοσμικεύσεως ἀπωλεσθεῖσα χάριν, καὶ θὰ συγκρατήσῃ τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν.

Τὸ γεγονός αὐτό, ὡς ἐκτροπὴ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ βίου, ἔγινε ἀντιληπτὸ ἀπὸ ἕνα ἀριθμὸ πνευματικῶν ἀνθρώπων τοῦ Δυτικοῦ κόσμου⁶. Ἀντιστρατευόμενος τοὺς πανίσχυρους Ἰησουΐτας ὁ Dom Prosper Guéranger, ἀνακαινιστὴς τοῦ κατεστραμμένου ὑπὸ τῆς Ἐπαναστάσεως ἀββαείου τοῦ Solesmes τὸ 1833, προσεπάθησε νὰ καλλιεργήσῃ τὴν λειτουργικὴ συνείδησι τῶν βενεδικτίνων μοναχῶν⁷. Διαπιστώνοντας ὅτι ἡ εὐσέβεια μετεβλήθη εἰς λαοφιλεῖς «φολκλορικὰς» ἐορταστικὰς ἐκδηλώσεις, ἠθέλησε μὲν νὰ μυήσει ὅλους τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς εἰς τὴν λειτουργικὴ ζωὴ, συγχρόνως δὲ ὅλους τοὺς Χριστιανοὺς εἰς τὴν Ἐνωσιν ὑπὸ τὸν Πάπα⁸, θέτων ἔτσι τὶς βάσεις τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Δύσι⁹.

Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις», ἀρχικῶς μὲν ἕνα ὄραμα κάποιων διακεκριμένων βενεδικτίνων μοναχῶν, σὺν τῷ χρόνῳ, ἰδίως μετὰ τὴν σθεναρὰ ἀντίδρασι τῶν Ἰησουΐτῶν κατὰ τὸ ἔτος 1914¹⁰, ἀπέκτησε τὴν μορφή μιᾶς καλῶς ὀργανωμένης προσπαθείας, ἡ ὁποία ἔλαβε τὸ χαρακτηριστικὸν ὄνομα: «Ἡ Κίνησις», καὶ τῆς ὁποίας ὁ σκοπὸς ἔλαβε τὸ ἐπίσης ἰδιαίτερον ὄνομα: «Τὸ Ἔργον». Ἡ δρᾶσις τῆς «Κινήσεως» ἐκαλύπτετο πάντοτε ὑπὸ τὴν μορφή μιᾶς μὴ σαφῶς διατυπωμένης μελλοντικῆς προοπτικῆς, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ τυχὸν ἀντίδρασις τῶν ἀντιφρονούντων καὶ νὰ ἀφήνεται ἐλεύθερος ὁ δρόμος διὰ τὴν ὅποιαν ἐξέλιξι. Αὐτὸ τὸ «ἔργο», ἦταν ἡ ἐλπίς ὅλων διὰ τὴν ἀναζωπύρωσι τῆς πίστεως, (κατὰ τὴν ἐκτίμησι πολλῶν), καὶ ἡ ἀσφαλὴς προσδοκία τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἐκκλησιῶν, (κατὰ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς «Κινήσεως»).

⁶ Πρβλ. Ἀρχιμ. Νικοδήμου Μπαρούση, «Ἡ Λειτουργικὴ Κίνησις τῆς Δύσεως», ἐν «Θεοδρομία», τ. Δ' / 1-3, Ἰαν.-Σεπτ. 2002, σ. 107-127.

⁷ Ὁ Dom Guéranger ἔθεσε ὡς σκοπὸ τῆς ζωῆς του τὴν ἀναβίωσι τῆς εὐσεβείας τοῦ ἀββαείου τοῦ Cluny, τὸ ὁποῖον ὡς ἀρχαῖο λίκνο τῆς χριστιανικῆς εὐσεβείας τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης, μετὰ τόσης μανίας κατεκρημνίσθη μέχρι θεμελίων καὶ ἐξηφανίσθη ὑπὸ τῶν ἀθέων τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ βασικωτέρα πτυχὴ τοῦ «κλουνιακοῦ» βίου ἦταν ἡ λειτουργικὴ ζωὴ, ἡ ὁποία μετὰ τὴν Ἐπανάστασι εἶχε πλέον χαθῆ. Γί' αὐτὸ καὶ ὁ Dom Guéranger ἀνέπτυξε σημαντικὴ συγγραφικὴ δρᾶσι ἐπὶ τῶν λειτουργικῶν θεμάτων. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 647, 1075, 1125. Ἐπίσης πρβλ. ἀρχιμ. Νικοδήμου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 111-117).

⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 361.

⁹ Πρὸς ἐπιδίωξι τῶν προθέσεων του, ὁ Dom Guéranger ἔσπευσε νὰ δημιουργήσῃ τὶς κατάλληλες προϋποθέσεις διὰ νὰ συμπορευθοῦν μαζί του καὶ ἄλλα μοναστήρια βενεδικτίνων. Τὸ πρῶτο, τὸ ὁποῖο τὸν ἠκολούθησε εἶναι τὸ Ligugé εἰς τὴν Γαλλίαν, τὸ ἔτος 1853, ἐνῶ οἱ μαθηταὶ του Maur Wolter καὶ Placide Wolter ἐπανίδρυσαν, πρὸ τοῦ 1870, τὸ Ἀββαεῖο τοῦ Beuron εἰς τὴν Γερμανίαν, βάσει τῶν ἀντιλήψεων τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»⁹. Τὸ 1872 βενεδικτῖνοι τοῦ Beuron ἀνεκαίνισαν τὸ Ἀββαεῖο τοῦ Maredsous εἰς τὸ Βέλγιο, βάσει τῶν ἰδίων ἀρχῶν τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», μὲ λαμπροὺς ἐκπροσώπους τοὺς ἡγουμένους Dom Gerard van Caloen, καὶ Dom Columba Marnion. Ὁ δεῦτερος ἐξ αὐτῶν εἶχε διατελέσει προϊστάμενος (prieur) τοῦ Ἀββαείου τοῦ Mont-Cesar, τὸ ὁποῖο εἶχε ἰδρυθῆ τὸ 1897 ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς τοῦ Maredsous εἰς τὴν πόλι Louvain τοῦ Βελγίου. Τέλος, ὁ Dom Robert de Kerchove, ἡγούμενος τοῦ Mont-César ἰδρυσεν τὸ 1925, εἰς τὸ Amay, πλησίον τῆς Louvain, τὴν γνωστὴ μονὴ τῆς Chevetogne ὑπὸ τὴν πνευματικὴ εὐθύνη τοῦ Dom Lambert Beauduin.

¹⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 144 ἐξ.

Αφετηρία και κύριος σκοπός τῆς «Λειτουργικῆς» αὐτῆς «Κινήσεως», ἦταν ἡ συμμετοχή τοῦ λαοῦ εἰς τὴν λειτουργία. Εἶναι ἐντυπωσιακὸν ὅτι ὑπ' αὐτὸ τὸ αἶτημα εἰσέβαλε καὶ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον. Ὅμως, οἱ Δυτικοὶ εἶχαν ὑπ' ὄψιν τους μία λειτουργικὴ πράξι τελείως ἀντίθετον ἐκείνης τὴν ὁποίαν εἶχαν παρ' ἡμῖν οἱ ἡμέτεροι. Ἡ ρωμαιοκαθολικὴ λειτουργικὴ πράξις γνωρίζει τὴν τέλεσι τῆς λειτουργίας ὑπὸ μόνου τοῦ ἱερέως¹¹. Ὅτι λέγει ἢ πράττει ὁ λειτουργὸς ἀφοροῦν μόνον αὐτὸν καὶ οὐδ' ἓνα ἄλλον· οἱ πιστοί, ὅταν παρίστανται, εἶναι ἀπλοὶ θεαταὶ ἑνὸς ἱερέως, ὁ ὁποῖος καθ' ἑαυτὸν ποιεῖ κάτι· ἡ χορωδία, ὅταν παρίσταται, συνιστᾷ ἀπλῶς μουσικὴ ἐπένδυσι τῆς προσωπικῆς τελετῆς τοῦ ἱερέως.

Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ἐτόνισε μὲν τὴν ἀνάγκη τῆς μυστικῆς ἀναγνώσεως τῶν συστατικῶν – καθαγιαστικῶν λόγων¹², ἀλλὰ ἐζήτησε τὸν διάλογο κλήρου καὶ λαοῦ κατὰ τὴν τέλεσι τῆς λειτουργίας, ὅτι δηλαδὴ ὑπάρχει πάντοτε εἰς τὴν Ὁρθοδοξία. Ἐν πρώτοις φαίνεται ἀπορίας ἄξιον, πῶς μία λατινικὴ «Κίνησις», ἡ ὁποία εὐνοοῦσε εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ τὴν ὀρθόδοξον Λειτουργικὴν, εὐρήκε εἴσοδο εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησία, αἰτοῦσα αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἀνέκαθεν ὑπῆρχε...

Ὅμως, ὑπάρχει καὶ μία ἄλλη παράμετρος. Τὴν ἐποχὴν αὐτὴν ἡ «Κίνησις» εἶχε καλλιεργήσει ἐντόνως τὴν ἀναζήτησι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν. Ἡ ἀναζήτησις αὐτὴ ἐδημιουργοῦσε γοητεία καὶ συγκίνησι εἰς τὴν νεολαία τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον, διότι παρουσιάζετο ὡς κάτι τὸ νέο...

Ἡ παροῦσα εἰσήγησις ἀναφέρεται κυρίως εἰς τὴν δρᾶσι τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» κατὰ τὸν Κ' αἰῶνα, διότι κατ' αὐτὴν ἡ «Κίνησις» ἔφθασε εἰς τὴν πλήρη ὠρίμανσι τοῦ ἔργου τῆς¹³ καὶ ἔγινε γνωστὴ εἰς τὸν ἑλλαδικὸν χῶρον. Καὶ παλαιότερα, τὸ 1891, ἡ «Κίνησις» εἶχε προτείνει τὴν ἀποστολὴν βενεδικτίνων μοναχῶν εἰς τὴν Ἑλλάδα πρὸς ἐπέκτασι καὶ ὑλοποίησι τῆς προοπτικῆς τοῦ «ἔργου» τῆς, ἀλλὰ δὲν φαίνεται νὰ ἐπετεύχθη κάτι¹⁴. Μᾶλλον περιορίσθη εἰς τὴν ἐπανίδρουσι τοῦ «Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» εἰς τὴν Ρώμη, ὅπου ἐδιδάσκετο ὅτι δὲν χωρίζει τοὺς Λατίνους ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους, καὶ κατεβάλλετο ἰδιαίτερα φροντίδα διὰ τὴν καλὴν τέλεσι τῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῆς θείας λειτουργίας, κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, κάτι τὸ ὁποῖον εἶχε τόσην ἐπιτυχία, ὥστε ἐκαυχῶντο ὅτι τὸ Κολλεγίον αὐτὸ ἀποτελεῖ πλέον πρότυπο διὰ τὸν ἑλλαδικὸν κλήρον, ὁ ὁποῖος, μετὰ τὴν ἀποκοπήν του ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖο, εἶχε περιέλθει εἰς πλήρη λειτουργικὴ παρακμὴ¹⁵.

Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

Ἡ Δύσις συνήθιζε πλέον νὰ μὴν ταυτίζει τὸν «κανόνα τῆς λατρείας» μὲ τὸν «κανόνα τῆς πίστεως»¹⁶, γεγονόςς τὸ ὁποῖον ἐνίσχυε τὴν διαφοροποίησίν της ἀπὸ τὴν Ἀνατολήν. Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ἐπεσήμανε μὲν τὸ ἄτοπον αὐτό, ὅμως δὲν ἠθέλησε νὰ δι-

¹¹ «Messe privé, Messe basse».

¹² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 119.

¹³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1.237.

¹⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 400, 434.

¹⁵ Διὰ νὰ ἐκπληρωθῇ καὶ εἰς αὐτοὺς τὸ τοῦ ἁγίου Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου: «Ἐπειδὴ οὐκ ἐν τοῖς ἑαυτῶν δόγμασιν ἔχουσιν τὴν ἰσχύν, ἐν τοῖς ἡμετέροις σαθροῖς ταύτην θηρεῦσιν, καὶ διὰ τοῦτο, ὥσπερ αἱ μυῖαι τοῖς τραύμασιν, οὕτω τοῖς ἡμετέροις ἐπιτίθενται, εἴτε ἀτυχήμασι χορὴ λέγειν, εἴτε ἀμαρτημασιν» (P.G. 36, 17).

¹⁶ «Lex orandi - Lex credendi».

ακρίνη ὅτι ἓνα μέρος — ἴσως τὸ σημαντικώτερο — τῶν ἰδιαίτεροτήτων τῆς λατινικῆς λατρείας ὀφείλεται εἰς τὰ καινοφανῆ δόγματα τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ. Ὁρθῶς ἀνεγνώριζε ὅτι τὸ δόγμα ἐκφράζεται δι' ὅλων τῶν λεπτομερειῶν τῶν λειτουργικῶν λόγων καὶ πράξεων, ὅτι τὰ λειτουργικὰ κείμενα εἶναι συμβολικὰ κείμενα ὑψίστης ἀξίας, ὅτι ἡ ταυτότης τῆς Ἐκκλησίας προσδιορίζεται διὰ τῶν λειτουργικῶν βιβλίων, ὅτι ἡ βασικωτέρα πηγή τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως εἶναι ἡ ἐν χρήσει τάξις τῆς καθημερινῆς λατρείας¹⁷, καὶ ὅτι ἡ θεία εὐχαριστία «συνιστᾶ» τὴν Ἐκκλησία¹⁸.

Ὅμως ἠρνήθη νὰ παραδεχθῆ, ὡς ἀσυμβίβαστον πρὸς τὴν ἀποστολικὴν παράδοσι, τὸ πρωτεῖον καὶ τὸ καινοφανές ἀλάθητον τοῦ Πάπα¹⁹, δι' αὐτὸ καὶ ἔθεσε ὡς βασικὴ προϋπόθεσι τῆς ἀuthεντικότητος καὶ γνησιότητος τῆς θείας λειτουργίας, τοῦ «δειπνοῦ τῆς βασιλείας», ὡς ἔλεγε²⁰, τὴν τέλεσι αὐτῆς ὑπὸ ἐπισκόπων, οἱ ὅποιοι ἔχουν τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν καὶ ἀνήκουν εἰς τὸ μυστικὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας, ὡς συνδεδεμένοι μετὰ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. Καί, κατ' αὐτὴν, ὁ σύνδεσμος αὐτὸς πραγματοποιεῖται μόνον διὰ τῆς ἐνώσεως τῶν ἐπισκόπων μετὰ τοῦ «ἀντιπροσώπου» τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς, τοῦ ἀλαθήτου Πάπα τῆς Ρώμης²¹, κατὰ τὸ γνωστὸ πυραμυδοειδὲς σύστημα²².

Ἡ «Κίνησις» διεπίστωσε ὅτι ἡ δημιουργία τῶν σχισμάτων ἔχει ὡς ἀποτέλεσμα τὸν περιορισμὸν τῆς παγκοσμιότητος τῆς παπικῆς ἐξουσίας²³. Ἐπειδὴ ὑπεστήριζε ὅτι ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας πραγματοποιεῖται διὰ τῆς τελέσεως μιᾶς λειτουργίας²⁴ καὶ τῆς ἐνώσεως μεθ' ἑνὸς παγκοσμίου πατρός, τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, διεκήρυξε, ἀφ' ἑνὸς μὲν τὴν ἀνάγκη προσεγγίσεως τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὴν ἀνάγκη ἐξευρέσεως νέας ἐρμηνείας τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου, ὥστε τοῦτο νὰ καταστῆ εὐληπτον ὑπὸ τῶν «σχισματικῶν» Ὁρθοδόξων. Κατὰ τὴν ἀποψιν τῆς «Κινήσεως», ὁ ρωμαιοκαθολικὸς κόσμος ἔπρεπε σταδιακῶς, ἀπλουστεύοντας τὸ τελετουργικὸν μέρος, νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὴν λειτουργία, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο κατὰ τοὺς πρώτους αἰῶνας, κάτι εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεμένετο ὅτι εὐκόλως θὰ διωλίσθαιναν οἱ Ὁρθόδοξοι, δεχόμενοι τὸ ἀρχαιότερον ὡς ἀuthεντικότερον.

Ὡς γνωστόν, σήμερα ἐλάχιστα γνωρίζομε διὰ τίς λεπτομέρειες τοῦ τρόπου τῆς τελέσεως τῆς λειτουργίας τῶν πρωτοχριστιανικῶν χρόνων, ὅποτε παρέχεται ἡ δυνατότης νὰ δοθοῦν πληθὸς ἐρμηνειῶν, ἐκδοχῶν καὶ ὑποδείξεων, δηλαδὴ παρέχεται ἡ δυνατότης μεγάλης ἀuthαιρεσίας. Ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» ὀρθῶς ἀντελήφθη ὅτι ἡ «τάξις τῆς λατρείας» ἐκφράζει τὴν πίστιν, τὰ δόγματα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ὅτι ἡ λατρεία ἀνεπτύχθη παραλλήλως πρὸς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς διατυπώσεως τῶν δογμάτων αὐτῶν, ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον διὰ νὰ εἶναι ἡ λατρεία ἡ ὁμολογία τῆς πίστεως τῆς Ἐκκλησίας.

Ὀυσιαστικῶς ἀντελήφθη ὅτι ἡ διαφοροποίησις μεταξὺ Ανατολῆς καὶ Δύσεως ὀφείλεται κυρίως εἰς τὴν διαφορὰ τῆς πίστεως, γι' αὐτὸ καὶ προσεπάθησε νὰ εὕρῃ ἓνα μέσον, διὰ τοῦ ὁποίου θὰ ἦταν δυνατόν νὰ ἀμβλυνθοῦν τὰ κριτήρια τῆς πίστεως. Ἐγνώρι-

¹⁷ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 213.

¹⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 235.

¹⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 627.

²⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 229.

²¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 532, 560, 561, 627.

²² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 534.

²³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 583.

²⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 579 ἔξ.

ζε ἐπαρκῶς τὴν προσήλωσι τῶν Ὁρθοδόξων εἰς τὴν λατρεία²⁵ καὶ ἀπεφάσισε νὰ τοὺς πλήξη εἰς τὸ σημεῖο αὐτό. Ὡς δέλεαρ ἐπαρουσίασε τὴν ἐπιστροφὴν εἰς τὰς πηγὰς, ὑπὸ τὸ πρόσχημα μὲν τῆς ἀναζητήσεως τῆς αὐθεντίας, κατ' οὐσίαν δὲ εἰς τὴν ἀναζήτησι μιᾶς προ-δογματικῆς ἢ ἀ-δογματικῆς λατρείας²⁶.

Οὕτω πῶς θὰ ἤμποροῦσε νὰ εὑρεθῆ ἓνας λειτουργικὸς τύπος κοινὸς διὰ τοὺς Λατίνους καὶ τοὺς Ὁρθοδόξους, ἓνας λειτουργικὸς τύπος ὁ ὁποῖος θὰ ἀνεφέρετο εἰς τὰ παγκοσμίως κοινὰ προβλήματα τῆς ἐκκοσμικευμένης ἀνθρωπότητος καὶ εἰς τὰ κοινὰ δογματικὰ σημεῖα τῶν δύο Ὁμολογιῶν²⁷. Καὶ ὅπου αὐτὸ θὰ ἦταν ἀνεπίτευκτο, τὸ σημεῖο τοῦτο θὰ ἐθεωρεῖτο ὡς ἰδιαίτερον ἔθος αὐτῆς ἢ ἐκείνης τῆς λειτουργικῆς οἰκογενείας²⁸. Ἔτσι ἐνεκαινιάσθη ἡ μεγάλη προπαγάνδα τῆς ἀπλότητος, ἓνα μήνυμα τὸ ὁποῖον εὐκόλως εὐρίσκει ἀνταπόκρισιν εἰς τὸν κουρασμένο, τὸν προδομένο, τὸν δυσαρραστημένο διὰ τὰ τεκταινόμενα εἰς τὸν κόσμον σύγχρονον ἀνθρώπου, κάτι τὸ ὁποῖον ἐγνώριζε καλῶς καὶ ὁ Dom Beauduin ἐκ τῆς παλαιότερας θητείας του ὡς «ἰερεὺς-ἐργάτης»²⁹.

Πρότυπο τοῦ «ἔργου τῆς Κινήσεως» ἦσαν οἱ Συνομιλίαι εἰς τὴν πόλιν Μαλίνες τοῦ Βελγίου ὑπὸ τὸν Καρδινάλιον Mercier, τὸ ἔτος 1909. Κατόπιν τῶν Συνομιλιῶν αὐτῶν, μετὰ τὴν Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ Ἀγγλικανῶν, διεπιστώθη ὅτι ὁ καλύτερος τρόπος προσεγγίσεως τοῦ ἐν διαστάσει εὐρισκομένου χριστιανικοῦ κόσμου εἶναι ἡ «ἀρχὴ» πῶς «ὅλα εἶναι θέμα ἐρμηνείας»³⁰. Κάθε διαφορὰ ἤμπορεῖ νὰ ἐξομαλυνθῆ διὰ μιᾶς ἄλλης ἐρμηνείας, μία ἀντίληψις ἢ ὁποῖα εἰσήγαγε τὴν διγλωσσίαν εἰς τὸν χῶρον τῆς πίστεως, εἰς τὸν χῶρον τῆς ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, εἶχε δὲ εὐρᾶτη ἐφαρμογὴ εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ὁρθοδοξίας. Βάσει τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, οἰαδήποτε αἴρεσις ἦταν δυνατὸν νὰ διακηρυχθῆ δίχως νὰ κινδυνεύῃ ὁ ἐκφραστὴς αὐτῆς νὰ χαρακτηρισθῆ ὅτι κηρύσσει τὴν αἴρεσι «παρηρησία ἢ γυμνὴ τῆ κεφαλῇ», κατὰ συνέπειαν δίχως νὰ ἐμπίπτῃ εἰς τὰ ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων προβλεπόμενα³¹. Ἔτσι ἡ κρίσις κάποιων «εἰδικῶν» ἐτέθη ὑπὲρ τὴν θεοπνευστία τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων, καὶ ἐπροπαγανδίσθη ἡ ὑποκειμενικότης τῶν θεολογικῶν κριτηρίων.

Δυστυχῶς, οἱ ἀντιλήψεις αὐτὲς ἐπηρέασαν καὶ τὴν καθ' ἡμᾶς Ἀνατολή καὶ ἐπέτυχαν τὴν βαθμιαία ἐξάντλησι καὶ ἀποδυνάμωσι τοῦ ἀμυντικοῦ συστήματος τοῦ ὀρθόδοξου ἐκκλησιαστικοῦ ὀργανισμοῦ. Ὅτι κατῴρθωσε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, ὄχι μόνον κατὰ τὴν βυζαντινὴν περίοδο, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὰ δύσκολα χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας, ὄχι μόνον ἐντὸς τοῦ κλίματος τῶν ἐλληνοφόνων Ἐκκλησιῶν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τῶν Σλάβων καὶ τῶν Ἀράβων καὶ τῶν Δυτικο-ευρωπαϊῶν Ὁρθοδόξων³², ἀπωλέσθη, διὰ τῆς ἀποδοχῆς τῶν ἀρχῶν τῆς «Κινήσεως», μὲ ἀποτέλεσμα τὴν δημιουργία λειτουργικῆς ἀνομοιογενείας.

²⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 874.

²⁶ «Ἐφ' ὅσον ἡ λειτουργία πρέπει νὰ ἀνταποκρίνεται εἰς τὰ αἰτήματα τοῦ λαοῦ, ὁ δὲ ἐκκοσμικευμένος σύγχρονος ἀνθρώπος κάθε ἄλλο παρὰ διὰ τίς δογματικὲς ἀλήθειαι ἐνδιαφέρεται». (Πρβλ. περιόδ. «Irénikon», ἔκδ. Chevetogne, Βέλγιο, τ. 3/2001, σ. 388).

²⁷ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 572, 866.

²⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 3/1992, σ. 312.

²⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 534.

³⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 328.

³¹ Πρβλ. τοὺς ἱεροὺς Κανόνας: λα' Ἀποστολικὸν καὶ ιε' Πρωτοδευτέρων.

³² (πρβλ. τὰς Συνόδους ἐπὶ Ἱερεμίου τοῦ Τρανοῦ, τῆς Μόσχας, τῆς Κωνσταντινουπόλεως τὸν 18^ο αἰῶνα.

ας και μεταξύ των Ὁρθοδόξων³³. Καί ὄχι μόνον αὐτό, ἀλλά παραλλήλως ἐπετεύχθη καί ἡ ἀναγνώρισις λειτουργικῶν πράξεων τῶν αἰρετικῶν, οἱ ὁποῖες εἶχαν Συνοδικῶς καταδικασθῆ³⁴.

Ἡ ἐμπειρία τῶν Συνομιλιῶν εἰς τίς Μαλίνες ὑπηγόρευσε ἐπίσης τήν ἀνάγκη δημιουργίας συνεδρίων. Τά συνέδρια τῆς «Κινήσεως» δὲν ἐσκόπευαν εἰς τήν μελέτη τοῦ θέματος, τὸ ὁποῖον διεπραγματεύοντο, ἀλλὰ εἰς τήν διακήρυξι τοῦ θέματος. Οὐσιαστικῶς ἀπέβλεπαν εἰς τήν δημιουργία ἐντυπώσεων διὰ τὸ «ἔργον τῆς Κινήσεως». Ἐγγύησις τῆς ὀρθότητος τῶν πορισμάτων τῶν συνεδρίων αὐτῶν ἦταν ὁ ἐνθουσιασμός, ἡ συγκίνησις καὶ ὁ βαθμὸς ἀποδοχῆς αὐτῶν ἀπὸ τὸν πολὺ λαό, ἰδιαίτερος μάλιστα ἀπὸ τοὺς νέους. Ἡ ἀνάγκη τῆς ἐπιτυχίας, μάλιστα, ἐπέβαλε τὴν συνεργασία μὲ φορεῖς εὐρείας λαϊκῆς ἀπήχσεως, ὡς λ.χ. μετὰ τῆς πολιτικῆς ὀργανώσεως τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας»³⁵. Ὅλα αὐτὰ ἐντυπωσίασαν καὶ τοὺς ἡμετέρους, καὶ τοὺς ὠδήγησαν σταδιακῶς εἰς τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἔργου τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»³⁶.

Ὡς ἤδη ἀνεφέρθη, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς «Κινήσεως» διέθεταν σημαντικὴ γνῶσι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀρχιτεκτονικῆς καὶ τῆς ἱστορίας τῆς χριστιανικῆς λατρείας. Ἀνεγνώριζαν ὅτι τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἐκκλησιαστικῆς διακονίας εὐρίσκεται εἰς τὴν τέλεσι τῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν καὶ τῆς λειτουργίας. Δὲν ἤθελαν νὰ μεταβληθῆ ἡ Ἐκκλησία εἰς γραφεῖον ἐπιτελικῶν σχεδίων καὶ κοινωνικῆς προνοίας³⁷. Τὸ «Γραφεῖο ἐπικοινωνίας τῆς Κινήσεως» καὶ τὸ περιοδικὸ αὐτῆς, «Λειτουργικαὶ Ἀπορίαι»³⁸, φανερῶνουν μὲν γνῶσι τῶν λειτουργικῶν πηγῶν, ἀλλὰ καὶ προσαρμογὴ τῶν ἀπαντήσεών των εἰς τίς ἐκάστοτε ἀνάγκες, πρὸς δημιουργία ἐντυπώσεων καὶ εὐνοϊκοῦ κλίματος³⁹, πρὸς ἐ-

³³ Πρβλ. τίς ποικίλες ἑλληνικὲς ἐκδόσεις Λειτουργικῶν βιβλίων, (ὡς λ.χ. τοῦ «Εὐχολογίου», τοῦ «Ἱερατικοῦ», κτλ., κατὰ τίς ὁποῖες παρατηροῦνται σημαντικὲς διαφορὲς ὄχι μόνον μεταξύ τῶν ἐκδοτικῶν Οἴκων, ἀλλὰ καὶ μεταξύ α' ἢ β' ἐκδόσεως τοῦ αὐτοῦ Οἴκου, ὡς ἐὰν εἰσήχθη καὶ παρ' ἡμῖν τὸ λατινικὸν ἔθος διαφοροποιήσεως τῶν λειτουργικῶν βιβλίων ἀναλόγως τοῦ ἐκάστοτε Πάπα, (πρβλ. «Γρηγοριανὸν» ἢ «Γελασιανὸν» Εὐχολόγιον, κτλ., ἓνα ἔθος τὸ ὁποῖον συνέβαλε κατὰ πολὺ εἰς τὸ μεταρρυθμιστικὸ ἔργο τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως»).

³⁴ Πρβλ. τὴν ἀποδοχὴ τοῦ ὄρου: «ὁ σταυρωθεὶς δι' ἡμᾶς», ἢ τοῦ ἀκράτου οἴνου εἰς τὴν θεία Εὐχαριστία, ὅταν τελῆται ἡ λειτουργία κατὰ τὸν προχαλκηδόνιο λειτουργικὸν τύπο.

³⁵ Τὸ ἐπίλεκτον μέλος τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας», ὁ καθηγητὴς Kurth, ἀνέλαβε κεντρικὴ εἰσήγησιν εἰς τὸ συνέδριον τοῦ «Ἐθνικοῦ Συμβουλίου τῶν Ἔργων τῶν Καθολικῶν», εἰς τίς 23-26 Σεπτεμβρίου 1909 εἰς τίς Μαλίνες ὑπὸ τὸν Mercier. Τὸ θέμα του εἶχε τὸν τίτλον: «Ὁ ρόλος τῆς λειτουργίας εἰς τὴν ζωὴ τῆς Ἐκκλησίας», καὶ ἐπεδοκιμάσθη ἐνθουσιωδῶς ὑπὸ τῆς νεολαίας, γεγονός τὸ ὁποῖον μετέδωσε βαθύτατον αἶσθημα ἱκανοποιήσεως εἰς τοὺς ὀργανωτάς, πού ἀπέβλεπον κυρίως εἰς τὴν ἀπήχησι τοῦ «ἔργου» εἰς τοὺς συλλόγους τῆς νεολαίας. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 79).

³⁶ Πρβλ. Π. Ν. Τρεμπέλα, «Ἡ Ρωμαϊκὴ Λειτουργικὴ Κίνησις καὶ ἡ πρᾶξις τῆς Ἀνατολῆς», Ἀθῆναι 1943.

³⁷ Ἐτσι λ.χ. ἀντέδρασαν εἰς τὴν ἀπόφασιν τοῦ Πάπα νὰ καταργηθῆ ἡ ὑποχρέωσις τῶν «κανονικῶν» — ἐν κόσμῳ ἀγάμων — κληρικῶν (chanoine) νὰ τελοῦν καθημερινῶς τίς ἀκολουθίας εἰς τοὺς καθεδρικοὺς ναοὺς.

³⁸ Πρβλ. Περιοδικόν: «Les Questions liturgiques» (ἔκδ. Monastère d' Amay). Ἄλλα περιοδικὰ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἶναι: «La vie liturgique» (ἔκδ. Monastère de Mont-César, «L' Irénikon» (ἔκδ. Monastère d' Amay-Chevetogne), «La maison-Dieu» (Paris). Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 1232.

³⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 573.

πικράτησι τῶν ἀρχῶν τῆς «Κινήσεως», τῆς ὁποίας τὸ «ἔργο» ἐνεφανίζετο ὅτι εἶναι ἡ ἀρχαιοπρεπὴς λατρεία τοῦ Θεοῦ.

Πιστοὶ ἀκόλουθοι τῶν ἀνθρωπιστικῶν ἀρχῶν τοῦ Πάπα Λέοντος ΙΓ' καὶ τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, γνήσιοι φορεῖς τοῦ δυτικοῦ οὐμανισμού, ἐθεωροῦσαν τὴν λειτουργικὴ ζωὴ μέσα ἀπὸ ἓνα πρῶσιμα ἀνθρωποκεντρικῶ⁴⁰. Ἐκτιμοῦσαν τὴν λειτουργία ὡς τὴν ἀρίστη ἐκκλησιαστικὴ εὐκαιρία πρὸς ἐπίτευξι καλῆς διαπροσωπικῆς ἐπικοινωνίας, γι' αὐτὸ καὶ οἱ ὑποδείξεις των περὶ τοῦ πρακτεοῦ ἐντὸς τῆς «Κινήσεως» μετεβάλλοντο συνεχῶς, ἀναλόγως τῶν ἐκτιμήσεων τῆς νεολαίας καὶ τῆς ἀποδοχῆς ἢ ἐπιδοκίμασίας, ὅπου εἶχαν ἐξ αὐτῆς⁴¹.

Ἦσαν οὐμανισταί, ἐθεώρουν ἑαυτοὺς φιλελευθέρους⁴², καὶ ἐκινουῦντο πάντοτε ἐντὸς τοῦ πνεύματος τῆς ἐγκυκλίου τοῦ 1905 τοῦ Πάπα Πίου Ι', ὁ ὁποῖος προκειμένου νὰ ἐλκύσῃ εἰς τὴν λειτουργία τὸ ἐκκοσμικευμένο του ποιμνιο, ἀνοιξε τοὺς ἀσκούς τοῦ Αἰόλου, κατήργησε τὰ καλύματα τῆς θείας μεταλήψεως καὶ ἔδωσε τὴν ἄδεια εἰς ὅλους τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς νὰ προσέρχωνται πλέον εἰς τὴν θεία κοινωνία «ὅπως εἶναι», χωρὶς νὰ ἔχη προηγηθῆ ἡ ἐξομολόγησις καὶ ἡ πρὸς τοῦτο ἄδεια τοῦ πνευματικοῦ⁴³.

Ἡ προπαγάνδα των διὰ τὴν ἀνάγκη προσαρμογῆς τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸν σύγχρονο κόσμο, ἡ ἐνθουσιώδης διακήρυξις των περὶ ἀποδοχῆς πάσης λατρείας, καὶ ἡ πλήρης κατάφασις των εἰς τὸν ἀνθρωπισμό⁴⁴, μετὰ ἀπὸ κάποια χρόνια ἤλθαν νὰ ταυτισθοῦν μετὰ τὸ «aggiornamento» (ἐκσυγχρονισμός) τοῦ Πάπα Ἰωάννου ΚΓ' καὶ τὴν θεολογία τῆς Β' Βατικανῆς Συνόδου (1962-65), καὶ νὰ καταστήσουν τὸ «ἔργο τῆς Κινήσεως» ἐπίσημον πρᾶξι τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ⁴⁵.

Η ΕΝΩΣΙΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΩΝ

Οἱ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἀρχαίας παραδόσεως, βασικὸ στοιχεῖο τῆς ὁποίας, κατ' αὐτούς, ἦταν καὶ τὸ παγκόσμιον πρωτεῖο τῆς Ρώμης⁴⁶, ἀπέβλεπαν κυρίως εἰς τὴν Ἑνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν⁴⁷. Ἀντελαμβάνοντο, βεβαίως, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἰσχυρὸν ἐμπόδιο δι' ἡμᾶς —τοὺς σχισματικούς, κατὰ τὴν ἰδική τους ἐκτίμησι—, γι' αὐτὸ καὶ εἶχαν ἀναλάβει τὴν προσπάθεια ἀποφορτίσεως τῶν ἐντυπώσεων ἐκ τοῦ καινοφανοῦς τούτου δόγματος, λέγοντες ὅτι τὸ πρωτεῖο τῆς Ρώμης «πρέπει νὰ ἰδωθῆ μέσα ἀπὸ ἓνα καινούργιο φῶς»⁴⁸ καὶ νὰ συζητηθῆ ἀργότερα ὑπὸ τῆς ἐνωμένης πλέον Ἐκκλησίας⁴⁹.

Ἀσφαλῶς ἐγνώριζαν ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖ ἤδη δόγμα τοῦ Ρωμαιοκαθολικισμοῦ⁵⁰, ἀλλὰ, ὅπως ὑπεστήριζαν, ἡ τακτικὴ αὐτὴ ἠκολουθήθη καὶ παλαιότερα, καθ' ὑπαγόρευσι τῆς ἄκρας φιλαδελφίας τῶν Παπῶν· ἐπρόβαλλον δὲ καὶ συγκεκριμένο παράδειγμα.

⁴⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 145.

⁴¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 573.

⁴² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 388.

⁴³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 69.

⁴⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 573, 583.

⁴⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 566, 576.

⁴⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 713.

⁴⁷ «Ὅπως οἱ Ἑβραῖοι τὸν ἐρχόμενο Μεσσία». (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 4/2002, σ. 452).

⁴⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 3/1991, σ. 337.

⁴⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 627.

⁵⁰ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 3/1991, σ. 404.

Πρόκειται διὰ τὴν κενωτικὴ καὶ ἄκρως φιλεύσπλαγχνον, ὡς ἰσχυρίζοντο, στάσι τοῦ Πάπα Εὐγενίου Δ' κατὰ τὴν Σύνοδο τῆς Φλωρεντίας (1438-9). Ὁ Πάπας, ὡς ἔλεγαν, ἐδέχθη τότε νὰ ὑποστῇ αὐτὴν τὴν ἐσχάτη ταπείνωσι καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ συζήτησι τὸ Filioque, διὰ νὰ δώσῃ τὴν εὐκαιρίαν εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους νὰ εἰποῦν καὶ αὐτοὶ τὴν γνώμη των, καὶ ἦταν ἔτοιμος, ἂν οἱ Ὁρθόδοξοι εἶχαν βιβλικὰ ἢ πατερικὰ ἐρείσματα κατὰ τοῦ Filioque, νὰ ἀθετήσῃ τὸ δόγμα τοῦτο. Ὅμως οἱ Ὁρθόδοξοι, ὡς ἔλεγαν, δὲν εἶχαν τεκμηριωμένες ἀπαντήσεις, γι' αὐτὸ κατέληξαν, ἐκουσίως καὶ αὐτοβούλως, εἰς τὴν ἐπίσημον ἀποδοχὴ αὐτοῦ. Ἔτσι, ὡς ἔλεγαν, καὶ σήμερα, μετὰ τὴν ἔνωσι τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν αἴτησι συγγνώμης τῆς μιᾶς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὴν ἄλλην⁵¹, θὰ συζητηθῇ καὶ τὸ δόγμα τοῦ παπικοῦ ἀλαθήτου⁵², κατὰ τὸ πρότυπο τῆς Συνόδου Φερράρας-Φλωρεντίας.

Διὰ νὰ προχωρήσῃ τὸ «ἔργο τῆς Ἐνώσεως» ἐστρέφοντο πλέον πρὸς τοὺς Ὁρθοδόξους, «τοὺς σχισματικούς ἀδελφούς», ὅπως τοὺς ἀποκαλοῦσαν, μὲ σεβασμό. Ἀρχικῶς ἐπερίμεναν «νὰ καθαρῶσι ἢ ἀτμόσφαιρα»⁵³, ἀποκρύπτοντες ἐπιμελῶς ὅτι χωρίζει τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς ἀπὸ τοὺς Ὁρθοδόξους. Ἐν συνεχείᾳ ἐφήυραν νέον τρόπον τὴν δημιουργία φιλικῶν κλίματος μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν ἔνωσι τῶν καρδιῶν καὶ τῶν συναισθημάτων μεταξὺ αὐτῶν⁵⁴, γι' αὐτὸ καὶ ἐφήρμοσαν εὐρύτατα τὴν λεγομένη «ψυχολογικὴ μέθοδο»⁵⁵.

Διεπίστωσαν ὅτι οἱ Ὁρθόδοξοι ἦσαν ἀφοσιωμένοι εἰς τὴν λατρεία, γι' αὐτὸ καὶ τοὺς ἔλεγαν ὅτι ἤθελαν νὰ ἀκούσουν διὰ τὸν θησαυρὸν αὐτὸν, ὅπου τοὺς ἐκληροδότησαν οἱ Πατέρες των. Ὁμιλοῦσαν μὲ πολὺ θαυμασμὸν διὰ τὴν γοητεία καὶ τὴν μεγαλοπρέπεια τῆς βυζαντινῆς λειτουργίας, ἐξέφραζαν τὴν βαθειὰ τους νοσταλγία πρὸς τὴν ἀρχαιοπρεπῆ λειτουργικὴ παράδοσι τῆς Ἀνατολῆς, πρὸς τὴν αὐστηρὰ καὶ ἀρρενόφρονα μορφή τῶν μακρῶν ἱερῶν ἀκολουθιῶν τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ἀνεγνώριζον αὐτὰ τὰ «κράσπεδα» τῶν ἀγίων Ἀποστόλων.

Μάλιστα τὰ μέλη τῆς «Κινήσεως» ἔλαβαν ἐμπεριστατωμένες συστάσεις νὰ ἐπιζητοῦν τὴν μαθητεία παρὰ τοὺς πόδας τῶν Ἀνατολικῶν ἐπὶ θεμάτων λατρείας, προσκαλῶντας παραλλήλως καὶ κάποιους ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν Δύσι, διὰ νὰ τοὺς γνωρίσουν τὸν λειτουργικὸ πλοῦτον τῆς ἀκαινοτομήτου Ἀνατολῆς. Ἦσαν βέβαιοι ὅτι καρπὸς αὐτῆς τῆς ἀλληλογνωριμίας θὰ ἦταν ἀσφαλῶς ἡ δημιουργία μιᾶς ὁμοιομόρφου λειτουργικῆς πράξεως, Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως⁵⁶.

⁵¹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 882.

⁵² Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 873.

⁵³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 632.

⁵⁴ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 207.

⁵⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 850, 868. Ἡ «ψυχολογικὴ μέθοδος», περιφρουροῦσα τίς «ἀτομικὲς κλήσεις», ἀπέβλεπε εἰς τὴν πρόσληψι τῶν πνευματικῶς ἐκλεκτῶν, τῶν μορφωμένων, ὥστε δι' αὐτῶν νὰ κερδίσῃ τοὺς ἀπλοϊκοὺς. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461). Ὁ καρδινάλιος Mercier εἶχε ἐφαρμόσει τὴν μέθοδο αὐτὴν εἰς τὰ σχολεῖα, τὰ ὁποῖα εἶχε ἰδρύσει διὰ τοὺς Ρώσσοις μετανάστες εἰς τὴν Γαλλία καὶ τὸ Βέλγιο. Βεβαίως, κανέναν ἀπὸ τοὺς γονεῖς τῶν μαθητῶν δὲν μετέστρεψε εἰς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό, ἀλλὰ εἶχε μεγάλη ἐπιτυχία εἰς τὰ παιδιὰ καὶ τοὺς ἐφήβους. Μὲ τὴν «εἰρηνικὴ» του συμπεριφορὰ κατάρθωσε ὥστε ἓνα μικρὸ μέρος ἐξ αὐτῶν νὰ γίνουσι Λατῖνοι, ἐνῶ ἡ συντριπτικὴ πλειοψηφία των νὰ γίνουσι οἰκουμενισταί, «πρὸς μεγάλη χαρὰ τοῦ καρδινάλιου», ὅπως σημειώνει τὸ περιοδικὸ «Irénikon», (ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 197). Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 255 ἐξ.

⁵⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 362.

Ασφαλῶς, αὐτὴν «τὴν φοίτησι», ὡς ἔλεγαν, «εἰς τὸ σχολεῖο τῆς Ἀνατολῆς» ἔθεωροῦσαν ἀναγκαῖα ὄχι διὰ νὰ μεταβληθοῦν οἱ Λατῖνοι εἰς Ἀνατολικούς, ἀλλὰ διὰ νὰ κερδίσουν τὴν ἐκτίμησι καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῶν Ὁρθοδόξων, καὶ μάλιστα τῶν Ρώσων, οἱ ὁποῖοι εὐρίσκοντο ὑπὸ τὰ δεινὰ τοῦ κομμουνιστικοῦ διωγμοῦ⁵⁷. Προσεπάθουν μακροπροθέσμως νὰ κερδίσουν τὴν ἐμπιστοσύνη τῶν Ὁρθοδόξων, ἀναμένοντες ὅτι θὰ καμφθοῦν ἀπὸ τὴν γλυκύτητα τῶν λόγων των περὶ τῶν θησαυρῶν τῆς Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ὥστε οἱ ἴδιοι νὰ τοὺς ἀνοίξουν μόνοι τους τὴν θύρα, διὰ νὰ τοὺς ὀδηγήσουν μὲ ἀσφάλεια εἰς τὴν Ἐνωσι μετὰ τοῦ Πάπα⁵⁸.

Εἶχαν ἀντιληφθῆ ὅτι ἡ ἀξίωσις τοῦ Πάπα Πίου Θ', νὰ προηγηθῆ ἡ αἴτησις συγγνώμης τῶν Ὁρθοδόξων καὶ μετὰ νὰ πραγματοποιηθῆ ἡ Ἐνωσις⁵⁹, δὲν τελεσφοροῦσε πλέον. Διεβεβαίωσαν λοιπὸν τοὺς Ὁρθοδόξους ὅτι ἡ Ἐνωσις, κατὰ τὰ δεδομένα τῶν Συζητήσεων εἰς τὶς Μαλῖνες, δὲν ἐσήμαινε τὴν ἀφομοίωσι τῶν Πατριαρχῶν τῆς Ἀνατολῆς ὑπὸ τοῦ Πάπα τῆς Ρώμης, ἀλλ' ἔνωσι μετ' αὐτοῦ κατὰ τὸ πρότυπο τῶν Οὐνιτῶν⁶⁰. Ἔτσι ἡ Ἐνωσις τῶν Ἐκκλησιῶν θὰ πραγματοποιεῖτο κάποια στιγμή *de facto* καὶ χωρὶς σκληρῆς διαδικασίας, οἱ ὁποῖες συνήθως φέρουν ἀντίθετα ἀποτελέσματα, ὁ δὲ Πάπας θὰ ἀπεκαθίστατο ὡς παγκόσμιος ἐπίσκοπος⁶¹.

ΤΟ ΣΧΕΔΙΟ «PRO RUSSIA»

Μετὰ τὴν ἐπικράτησι τῶν κομμουνιστῶν εἰς τὴν Ρωσσία τὸ 1917, τὸ Βατικανὸν ἀπεφάσισε νὰ θέσῃ εἰς ἐφαρμογὴν τὸ σχέδιον: «Pro Russia». Ἐντὸς αὐτῆς τῆς προοπτικῆς, τὴν 18^η Φεβρουαρίου τοῦ 1921, εἰς τὸ «Ἀνατολικὸ Ἰνστιτοῦτο» τῆς Ρώμης, ὁ οὐνίτης μητροπολίτης τῆς Οὐκρανικῆς πόλεως Λβῶφ Ἀνδρέας Szepticky, ὁ ὁποῖος ἐσκόπευε νὰ ὀνομασθῆ καὶ Πατριάρχης, ἔδωσε μία διάλεξι διὰ τὸν Χριστιανισμὸν εἰς τὴν Ρωσσία, ὅπου κατέληξε λέγων: **Μὲ τὴν πτώσι τῶν Ρομανῶφ, «ἔπεσαν τὰ τεῖχη τῆς Ἰερικῆς· οἱ πύλεις εἶναι ἀνοικτές, διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν ἱστορίαν· οἱ ρωμαιοκαθολικοὶ μισσιοναριοὶ, ἔλθετε· σᾶς προσφέρεται ἡ μοναδικὴ πλατεῖα εὐκαιρία διὰ νὰ πραγματοποιήσετε ἐπιτέλους τὴν Ἐνωσι 150 ἑκατομμύρια ψυχῆς Ρώσων, ὀλόκληρος ἡ ἀπέραντος Ἀνατολή, εἰς τὸ ἐξῆς εἶναι παραδεδομένη εἰς τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ Ποντίφηκος»⁶².**

Ἐν συνεχείᾳ, τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1925, «τηρουμένης ἀπολύτου μυστικότητος», ἐχειροτονήθη ἐπίσκοπος καὶ ἐστάλη εἰς τὴν Οὐκρανίαν, ὡς δῆθεν Γάλλος διπλωμάτης, ὁ οὐνίτης Μιχαὴλ d' Herbigny, διὰ νὰ ὀργανώσῃ μυστικῶς τὴν Οὐνίαν ἐντὸς τῶν κόλπων τῆς Σοβιετικῆς Ρωσσίας⁶³. Ὁ Πάπας ἔδωκεν ἐπισήμως εἰς τὸν ἐπίσκοπον αὐτὸν τὸν τίτλον τῆς

⁵⁷ Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 199.

⁵⁸ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 632, 863.

⁵⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 616.

⁶⁰ Κατὰ τὴν χαρακτηριστικὴν φράσιν τοῦ Beauduin: «Unie non absorbée». (Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 1/1996).

⁶¹ Πρβλ. «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 469.

⁶² Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 352 καὶ «Irénikon», ἔνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 462.

⁶³ Ὁ Μιχαὴλ ἐχειροτονήθη εἰς τὸ Βερολίνο, ὑπὸ τοῦ παπικοῦ «νουντισίου» Εὐγενίου Paceli. (Πρβλ. «Un pionnier», ἔνθ' ἄνωτ., σ. 376). Κατ' ἄλλην πληροφορίαν, ὁ Μιχαὴλ εἰσηλθε διὰ πρώτην φοράν εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸν Ὀκτώβριον τοῦ 1925, καὶ ἐξῆλθεν αὐτῆς τὸν Μάρτιον τοῦ 1926, ὅποτε καὶ ἐτελέσθη ἡ χειροτονία του. Ἐπέστρεψε εἰς τὴν Ρωσσίαν τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1926, ὅπου ἐχειροτόνησε τρεῖς Λατίνους ἐπισκόπους, ἀλλὰ γενόμενος ἀντιληπτὸς ὑπὸ τῶν Σοβιετικῶν ἀρχῶν ἐξετοπί-

πάλαι ποτὲ ἐπισκοπῆς Ἰλίου, δηλαδή τῆς Τροίας, διότι ὅπως ἀπροκαλύπτως ὡμολόγησε τὸ Βατικανόν, ὁ οὐνίτης αὐτὸς ἐπίσκοπος, ὡς ἄλλος «δούρειος ἵππος», θὰ εἰσῆρχετο εἰς τὴν Ρωσσία, διὰ νὰ ἐτοιμάσῃ μυστικῶς τὴν Ἑνωσι αὐτῆς μετὰ τῆς Ρώμης⁶⁴.

Ὀλίγον πρὶν, τὴν Μεγάλῃ Τεσσαρακοστῇ τοῦ 1923, ἡ «Λειτουργικὴ Κίνησις» εἶχε ἀρχίσει μία στενὴ ἐπικοινωνία μετὰ τοῦ Ἀνδρέου Szepticky⁶⁵. Μετὰ ἀπὸ μακρὰς συζητήσεως μετ' αὐτοῦ, κατέστρωσε σχέδιο διὰ τὴν προώθησι τοῦ «ἔργου» τῆς λειτουργικῆς ἀναγεννήσεως τῆς Ρωσσίας καί, ἰδιαίτερος, τῆς Οὐκρανίας, ὥστε νὰ ὀδηγηθοῦν αὐτὲς εἰς τὴν Ἑνωσι τῆς μετὰ τῆς Ρώμης. Τὸ σχέδιο προέβλεπε ἐπίσκεψι μελῶν τῆς «Κινήσεως» εἰς τὴν Οὐκρανία, πρὸς διαπίστωσι τῆς ἀδυναμίας τῶν Ὁρθοδόξων νὰ διατηρήσουν τὸ ὀρθόδοξο τυπικὸν τῆς θείας Λατρείας εἰς τὸ ἀπαιτούμενον ὕψος, ὥστε δι' αὐτοῦ νὰ στηρίζεται ὁ λαὸς εἰς τὴν πίστι, ἐφ' ὅσον κάθε ἄλλη μορφή δραστηριοποιήσεως τῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας ὑπὸ τὸ Σοβιετικὸν καθεστῶς, ἐκτὸς τῆς τελέσεως τῆς θείας Λατρείας, ἀπεκλείετο.

Ἡ ἐπιτροπή, αὐτοαποκαλουμένη «droujina», (δηλαδή «συννομοσιακὴ ὁμάδα»)⁶⁶, καὶ ἀποτελουμένη ὑπὸ τῶν Lambert Beauduin, Lev Gillé καὶ Olivier Rousseau, ἐπεσκέφθη μερικὲς οὐκρανικὰς ἐνορίες καὶ τὴν περιφέρημον Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ, ἡ ὁποία ἀνήκε ἐξ ὀλοκλήρου εἰς τοὺς Ὁρθοδόξους⁶⁷. Παρηκολούθησε τὴν τέλεσι τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν καὶ ἐθαύμασε τὸ μεγαλεῖο τῆς Ὁρθοδοξίας, ἐνῶ διεπίστωσε τὸ τεράστιον κύρος, ὅπου εἶχαν εἰς τὸν λαὸν οἱ μοναχοὶ τοῦ Ποτσάγιεφ, καὶ τὴν μεγάλη ἐπιρροή, ὅπου ἀσκούσε ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία, διὰ τῆς Μονῆς αὐτῆς, εἰς ὀλόκληρον τὴν Δυτικὴν Οὐκρανίαν⁶⁸. Θὰ ἀνέμενε κανεὶς ὅτι ἀποτέλεσμα τῆς ἐπισκέψεως αὐτῆς θὰ ἦταν ἡ ματαίωσις τῆς ἐπεκτάσεως τοῦ «ἔργου τῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Οὐκρανίαν.

Ἀντιθέτως ὅμως, ἡ «Κίνησις» ἐπωφελουμένη τῆς πείρας, τὴν ὁποίαν ἀπεκόμισαν οἱ ἀπεσταλμένοι τῆς εἰς τὴν Οὐκρανίαν, ἀφ' ἑνὸς μὲν κατήρησε προσεκτικὸν καὶ ἐκλεπτυσμένον σχέδιο ψυχολογικῆς προσεγγίσεως τῶν Ρώσων, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπεφάσισε τὴν ἴδρυσιν εἰς τὸ Λβῶφ ἐνὸς οὐνιτικοῦ Σεμιναρίου καὶ τὴν ἐπανίδρυσιν ἐνὸς σημαντικοῦ μοναστηρίου, τοῦ «Νέου Στουδίου», βάσει τῶν ἀρχῶν τῆς, **ὅτι πρέπει νὰ πολεμῆται ὁ ἐχθρὸς με τὰ ἴδια του τὰ ὄπλα, ἰδρύνοντας μοναστήρια ἐκεῖ ὅπου εἶναι τὰ ἰδικὰ του**⁶⁹.

Τὸ μοναστήρι αὐτὸ τῶν οὐνιτῶν μοναχῶν, τῶν λεγομένων «Βασιλειανῶν», καπηλευόμενον τὸ ὄνομα τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀρχαίας Μονῆς τῶν Στουδίου, ἔθεσε ὡς ἔργο του τὸν κλονισμό τοῦ κύρους καὶ τῆς ἐπιρροῆς τῆς Λαύρας τοῦ Ποτσάγιεφ. Μὲ τὴν βοήθεια τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως», τὸ «Νέο Στῦδιον» προσεπάθησε νὰ ἐφαρμόσῃ ἄριστα τὸ ὀρθόδοξο λειτουργικὸ τυπικόν, τὴν παραδοσιακὴν ἀρχιτεκτονικὴν καὶ τὸ ὀρθόδοξον ὕψος τῆς εἰκονογραφίας, κατὰ τὰ πρότυπα τοῦ «Κολλεγίου τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου»

σθη. Τὸ 1937, κατ' ἐντολήν τοῦ Βατικανοῦ, ὑπέβαλε τὴν παραίτησί του. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461 ἐξ).

⁶⁴ Ἐνα ἔργο, διὰ τὸ ὁποῖον πρὸ πολλοῦ εἶχε ἐτοιμασθῆ, μετὰ μεγάλης φροντίδος, ὑπὸ τοῦ Βατικανοῦ. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 461 ἐξ).

⁶⁵ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 349 ἐξ.

⁶⁶ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 384.

⁶⁷ Τὴν 25^η Μαρτίου/7^η Ἀπριλίου 1925. (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 201).

⁶⁸ Τίς θαυμαστὰς ἐντυπώσεις του ἐδημοσίευσε ὁ Beauduin εἰς τὸ ἔργο του: «Une visite à la Laure orthodoxe de Potchaïev»-«Μία ἐπίσκεψις εἰς τὴν ὀρθόδοξον Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ», τὸ ὁποῖον ἐξεδόθη εἰς τὴν σειρὰ: «Σελίδες δόξης»-«Pages de gloire», (Liège-Bruges 1927-8).

⁶⁹ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 405.

της Ρώμης⁷⁰, και ἐπεχείρησε, ἐκμεταλλευόμενο την εὐσέβεια τῶν Ρώσων Ὁρθοδόξων, νὰ τοὺς ἐνώση μετὰ τῆς Ρώμης.

Ἀκολούθησαν συνομιλίες τοῦ Πάπα Πίου ΙΑ' μετὰ τοῦ Dom Beauduin, τοῦ κυριωτέρου ἐκπροσώπου τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» κατὰ τὴν ἐποχὴ αὐτὴν. Ἀρχικῶς μὲν ὑπῆρχε συμφωνία μετὰ τῶν δύο ἀνδρῶν. Μετ' ὀλίγον, ὅμως, μετὰ τὴν ἐκδήλωσιν εἰς τὴν Ἑλβετία μιᾶς αὐστηρᾶς κριτικῆς διὰ τὶς θέσεις τοῦ οὐνίτου μητροπολίτου Ἀνδρέου, ὁ Beauduin διεχώρισε τὴν θέσιν του. Ἐτόνισε ἰδιαίτερος τὴν ἀνάγκη προσεγγίσεως τῶν Ὁρθοδόξων διὰ τῆς «ψυχολογικῆς μεθόδου», ὅποτε, ὡς ἔλεγε, οἱ πῦλες θὰ ἀνοίξουν μόνης τους διὰ τὴν Ἑνωσι⁷¹.

Ἐπ' αὐτοῦ συνεφώνησε καὶ ὁ Πάπας. Ἐτσι ἀνεδιωργανώθη τὸ «Κολλέγιο τοῦ Ἁγίου Ἀθανασίου» εἰς τὴν Ρώμη, διεφημίσθη ἡ ἀριότης τῆς ἀνατολικῆς λειτουργίας, ἡ ὁποία ἐτελεῖτο ἐκεῖ, καὶ συνίστατο, εὐρέως πλέον, εἰς τοὺς φοιτητὰς καὶ τοὺς λοιποὺς νέους κληρικοὺς τῶν διαφόρων θεολογικῶν σχολῶν τῆς «αἰωνίας πόλεως», νὰ ἐπισκέπτονται τὸ Κολλέγιο αὐτὸ, διὰ νὰ γνωρίσουν τὴν Ὁρθοδοξίαν εἰς τὴν αὐθεντικωτέρα της μορφή, καὶ νὰ πεισθοῦν ὅτι αὐτὴ εἰς οὐδὲν ἀντιτίθεται πρὸς τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό.

Παραλλήλως, ὅσοι ἐκ τῶν μεταναστῶν Ἑλλήνων καὶ Ρώσων ἠθελαν νὰ φοιτήσουν εἰς θεολογικὰς Σχολὰς, διευκολύνοντο νὰ φοιτήσουν εἰς αὐτὸ τὸ Κολλέγιο, ἢ ἄλλα παρόμοια Σεμινάρια, ὅπου ἰδρύθησαν ὑπὸ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὴν Δυτικὴν Εὐρώπην⁷², διὰ νὰ διδαχθοῦν τὴν ἀκριβῆ ὀρθόδοξον πίστιν καὶ λειτουργικὴν ζωὴν, ὡς ὑπεστηρίζετο, δηλαδὴ μία πίστιν ἢ ὁποία συμβαδίζει ἀπολύτως μὲ ἐκείνην τῶν Λατίνων, καὶ ἢ ὁποία δὲν ἔχει, παρὰ μερικὰς λειτουργικὰς ἰδιαιτερότητες, σεβαστὰς ὅμως ὑπὸ τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Δύσεως.

Ἀλλὰ, μία τοιαύτη συμπεριφορὰ, μία τοιαύτη ψυχολογικὴ προσέγγισις τῶν «σχισματικῶν» Ὁρθοδόξων, κυφοροῦσε κινδύνους διὰ τὸν ἴδιον τὸν Ρωμαιοκαθολικισμό. Ἐτσι ἀντέδρασαν: α'. Οἱ Βενεδικτῖνοι μοναχοί, καὶ μάλιστα ὁ γενικὸς ἡγούμενος τοῦ Τάγματος αὐτῶν Dom Fidèle von Stotzingen, ὑποστηρίζοντες ὅτι εἶναι, ὡς ἐκ τοῦ Κανόνος καὶ τῆς ἱστορίας των, Λατῖνοι μοναχοὶ καί, κατὰ συνέπειαν, δὲν ἠμποροῦσαν νὰ τελοῦν τὸ ὀρθόδοξο λειτουργικὸ τυπικόν. Κατ' αὐτούς, ὁ Πάπας θὰ ἔπρεπε νὰ ἐπιστρατεύσῃ ἄλλους, ἂν ἠθελε νὰ κυριεύσῃ τὴν Ρωσσίαν⁷³, καὶ β'. Πολλοὶ ἀξιωματοῦχοι τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας, διατυπώνοντες σοβαροὺς φόβους ὅτι, κατὰ τὴν πορεία τῆς ψυχολογικῆς

⁷⁰ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 440.

⁷¹ Ὁ Beauduin ἐπέμεινε ἀποφασιστικῶς εἰς τὴν οἰκουμενιστικὴν γραμμὴν, τὴν ὁποίαν ἐχάρασαν: Ὁ Yves Congar, (εἰς τὸ ἔργον του: «Chrétiens désunis. Principes d' un "œcuménisme" catholique»-«Διηρημένοι Χριστιανοί. Βασικὰς ἀρχὰς δι' ἓνα (ρωμαιο)καθολικὸν οἰκουμενισμόν», τὸ ὁποῖον ἐδημοσιεύθη ἀργότερα, τὸ 1937, εἰς τὸ Παρίσι. Οἱ οἰκουμενιστικὲς Συζητήσεις τῆς Ὁξφόρδης/Γενεύης («Ζωὴ καὶ Δράσις»-«Vie et Action») καὶ τοῦ Ἐδιμβούργου («Πίστις καὶ Θεσμός»-«Foi et Constitution»), ἀλλὰ ἰδιαίτερος ὁ Πάπας Λέων ΙΓ', κατὰ τὸ «Εὐχαριστιακὸν Συνέδριον» εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα τὸ 1893, (πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 4/2002, σ. 469), καὶ ἡ πρωτοπόρος παπικὴ Ἐγκύκλιος «Mortaliūm Animos», τοῦ 1928, (πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 2-3/2000, σ. 256). Αὐτὴν τὴν «ψυχολογικὴν μέθοδον», ὁ γνωστὸς Γάλλος ποιητὴς Κάρολος Ρέγυ ἐχαρκτήριζε ὡς «μεγάλῃ φιλοσοφίᾳ», διότι ἐπετύγχανε, «διὰ τῆς ἀμφισβητήσεως τῶν ἀξιῶν, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς τὴν συναδέλφωσιν τῶν λαῶν». (Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἄνωτ., τ. 1/1996, σ. 14 καὶ τ. 2-3/2003, σ. 256).

⁷² Ἐνα ἀπὸ τὰ σημαντικώτερα αὐτὰ Σεμινάρια εἶναι καὶ αὐτὸ τοῦ «Ἁγίου Βασιλείου», τὸ ὁποῖον ἰδρύθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Πίου ΙΑ', τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1923, διὰ τοὺς Ρώσους μετανάστες. Ἐξ αὐτοῦ τοῦ Σεμιναρίου ἐξεδίδετο καὶ τὸ γνωστὸ περιοδικὸν «Istina»-«Ἀλήθεια».

⁷³ Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἄνωτ., σ. 386.

προσεγγίσεως τῶν Ὁρθοδόξων, ἐτίθετο ὑπὸ κίνδυνον μερὶς Ρωμαιοκαθολικῶν, οἱ ὅποιοι ἦσαν ἐπιφορτισμένοι μὲ τὴν προσέγγισι αὐτὴν, δηλαδὴ τὰ μέλη τῆς «Κινήσεως».

Ὁ Beauduin — ὡς καὶ ὁ Πάπας — ἐθεώρει ὅτι πρὸ μιᾶς τοιαύτης μεγαλοπνούς ἐπιχειρήσεως δὲν θὰ ἦταν φοβερὸν ἂν παρετηροῦντο κάποιαι ἀπώλειαι, καὶ ἐξηκολούθει νὰ ὀμιλῇ περὶ «νοσταλγίας τῆς Ὁρθοδοξίας». Παρ' ὅλα αὐτά, ὅταν ἐπληροφορήθη τὴν μεταστροφὴν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν τοῦ Δαυῖδ Balfour, κατόπιν γνωριμίας αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀγίου Σιλουανοῦ εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος⁷⁴, καὶ τοῦ Lev Gillé, διὰ τοῦ ἐκ Παρισίων Μητροπολίτου Εὐλογίου Gueorguievsky⁷⁵, ἐλυπήθη βαθύτατα, ἐνῶ τὸ Βατικανὸ ἀντέδρασε διὰ τῆς ἐπιβολῆς σοβαροτάτων ποινῶν. Ἡ ὑπ' αὐτῶν πολυθρλουμένη «νοσταλγία τῆς Ὁρθοδοξίας» ἦταν ἀπλῶς μία κολακευτικὴ ἔκφρασις πρὸς τοὺς «σχισματικούς» Ὁρθοδόξους, διὰ τῆς ὁποίας ἤλπιζαν νὰ τοὺς ὀδηγήσουν εἰς τὴν Ἐνωσι.

Ἐν μέσῳ αὐτῶν τῶν ἀντιλήψεων, οἱ ἐκπρόσωποι τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» ἀπεφάσισαν τὴν ἴδρυσιν ἑνὸς μοναστηρίου ἀφοσιωμένου εἰς τὴν ἐνότητα τῶν Ἐκκλησιῶν. Ἡ πρόθεσις αὐτὴ ἀνεκοινώθη εἰς τὸν Πάπα Πῖον ΙΑ' καὶ ἔτυχε τῆς ὀλοθύμου ἐπιδοκιμασίας καὶ ὑποστηρίξεως αὐτοῦ⁷⁶. Ἡ ἀπόφασις ἐτέθη εἰς ἐφαρμογὴ τὸν Νοέμβριον τοῦ 1925, δηλαδὴ ἕξ μῆνες μετὰ τὴν ἐπίσκεψιν τῆς ἐπιτροπῆς εἰς τὴν Λαύρα τοῦ Ποτσάγιεφ.

Ἐτσι ἰδρῦθη ἡ μετέπειτα γνωστὴ μονὴ τῆς Chevetogne, ἡ ὁποία θὰ ἦταν πλέον ἡ ὑποστασιοποίησις τῶν οἰκουμενιστικῶν ἰδεῶν τοῦ «ἔργου» καὶ ἡ ἐγγύησις διὰ τὴν ἐπιτυχία του. Μετὰ ἀπὸ πολλὰ συζητήσεως ἀπεφασίσθη νὰ ἔχη ὡς ἔδρα του τὸ Amay, πλησίον τῆς Louvain τοῦ Βελγίου, καὶ ὡς βασικὴ ἀποστολὴ του τὴν τροφοδότησι, ἐνίσχυσι καὶ ὑποστήριξι τῆς οὐνιτικῆς μονῆς τοῦ «Νέου Στουδίου» καὶ τῶν παραρτημάτων αὐτῆς εἰς ὄλην τὴν Ρωσσίαν⁷⁷.

Ἀλλ' ἐκτὸς αὐτοῦ, ἤδη ἀπὸ τὸ 1926, ἡ μονὴ τῆς Chevetogne ἄρχισε τεχνηέντως νὰ ὑπείσέρχεται εἰς τὸ ἐμπερίστατο ἐκκλησιαστικὸ Σχολεῖον παρὰ τὴν ὀρθόδοξον Λαύρα τοῦ Πσκῶφ, εἰς τὸ Πετσόρι, συνθέτων ἔτσι μίαν ὀλόκληρον περιπέτεια διὰ τὴν ὀρθόδοξον τοπικὴν Ἐκκλησίαν, ἐκ τῆς ὁποίας μόλις διεσώθη κατόπιν τῆς δραστηρίου ἐπεμβάσεως τοῦ ἐκ Παρισίων Μητροπολίτου Εὐλογίου Gueorguievsky⁷⁸. Τὸ σχέδιον αὐτὸ τοῦ «εἰρηνικοῦ» προσηλυτισμοῦ ἐπανελήφθη μὲ τὴν κατάρρευσι τοῦ κομμουνιστικοῦ καθεστώτος, τὸ 1988, δημιουργώντας τὰ γνωστὰ προβλήματα εἰς τὴν Λαύρα τοῦ Πσκῶφ μετὰ τοῦ ταλαντούχου ἱερομονάχου Ζήνωνος⁷⁹.

Μία ἄλλη, λοιπόν, μεγάλη συμβολὴ τῆς «Λειτουργικῆς Κινήσεως» εἰς τὸν Οἰκουμενισμό εἶναι καὶ αὐτὸ τὸ λεγόμενον «Μοναστήριον τῆς Ἐνώσεως». Ὅμως τὸ θέμα εἶναι εὐρύ, δι' αὐτὸ καὶ δὲν θὰ ἐπεκταθῶ. Ἐπ' αὐτοῦ ἀπαιτεῖται μία νέα εἰσήγησις, διότι σήμερον ὁ ἐν Ἑλλάδι μοναχισμὸς ἔχει δεχθῆ σημαντικὰς ἐπιδράσεις ἀπὸ τὰς ἀντιλήψεις τῆς Μονῆς τῆς Chevetogne.

www.alopsis.gr

⁷⁴ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 205.

⁷⁵ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 250-1.

⁷⁶ Διὰ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ «Ἀποστολικοῦ Γράμματος: Equidem Verba», τὴν 21-3-1924. (Πρβλ. «Un pionnier», ἐνθ' ἀνωτ., σ. 392 καὶ «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 4/2002, σ. 459).

⁷⁷ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 4/2002, σ. 463.

⁷⁸ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 204.

⁷⁹ Πρβλ. «Irénikon», ἐνθ' ἀνωτ., τ. 2-3/2003, σ. 212.